

DEFINIREA COMPETENȚELOR STATULUI ÎN DREPTUL INTERNAȚIONAL PUBLIC

Olga DORUL

Catedra Drept Internațional și Drept al Relațiilor Economice Externe

La souveraineté constitue la garantie ainsi que la condition de l'indépendance de l'Etat. En même temps l'indépendance est l'une des formes de manifestation de la souveraineté. A la notion de souveraineté est lié le concept des compétences de l'Etat. Or, celles-ci sont issues de l'idée de souveraineté. On connaît plusieurs types de compétences de l'Etat: interne, externe, matérielle, personnelle, territoriale, qui résultent de la souveraineté et constituent l'expression de l'égalité juridique de l'Etat dans les rapports de droit international.

Ideea conform căreia există domenii de drept în care dreptul internațional public nu poate interveni ne apare astăzi ca un anacronism. În același timp, existența unor domenii veritabil rezervate statului pot privi materii necesar fundamentale întru garantarea independenței și suveranității statului, de exemplu: adoptarea Constituției, alegerea imnului național etc. Aceste prerogative ale statului, în ansamblu cu altele, formează competențele interne ale unui stat. Suplimentar, dreptul internațional public contemporan consfințește conceptul competențelor internaționale ale statului, pe care tradițional le percepe sub două aspecte: teritorial și personal.

Competența internațională a statului poate fi definită în calitate de putere juridică conferită sau recunoscută de dreptul internațional unui stat de a cunoaște un fapt, de a lua o decizie, de a soluționa un diferend [1]. Prin urmare, competența este în primul rând *o putere juridică*, este puterea de a îndeplini anumite acte. În dreptul internațional competența este analizată în calitate de ansamblu de puteri juridice recunoscute unui stat, pentru a-i permite îndeplinirea într-un spațiu determinat a funcțiilor statale, sau unui alt subiect de drept internațional, pentru a îndeplini funcțiile și scopurile specifice pentru care el există sau a fost creat. Însă, spre deosebire de dreptul subiectiv, competența este de asemenea *o obligație juridică*. Competența este o noțiune funcțională, o putere cu care sunt învestite anumite organe nu pentru a o exercita după bunul lor plac, ci pentru a realiza anumite scopuri externe ce rezultă din interesul general. Această corelație dintre putere și obligație a fost degajată de către M.Huber în cazul *Palmas* (1928) prin următorii termeni: „*Suveranitatea teritorială implică dreptul exclusiv de a exercita activități statale. Acest drept are ca corolar o obligație: obligația de a proteja în interiorul teritoriului drepturile altor state*” [2].

Competența este, totodată, *o funcție de ordin social*. Prin aceasta ea presupune existența unei comunități juridice deținătoare de bunuri și valori comune. Abia la începutul secolului diferiți autori, ostili ideii de suveranitate, puterii absolute și incontrollable, au extins-o din dreptul public intern la raporturile internaționale. Reformele realizate au purtat asupra dreptului internațional după cum ar fi purtat și asupra dreptului intern, în care concepția privind puterea absolută și cea privind iresponsabilitatea puterilor publice au fost tratate drept dogme inadmisibile. Statul-persoană nu mai este considerat drept noțiune primordială în orice drept, el devine un conglomerat de relații umane privite sub aspectul funcțiilor de interes public pe care avea misiunea să le îndeplinească. Statul nu mai este considerat ca fiind investit cu putere absolută, însă ca fiind însărcinat cu o misiune socială pe care trebuie să o îndeplinească după regulile de drept. Paradigma se schimbă: *puterea* a cedat locul considerației *funcției*. Teoria competenței a făcut, de asemenea, din puterea publică externă o putere reglementată și supusă dreptului. Acesta este motivul pentru care s-a putut vorbi despre suveranitatea dreptului. Nucleul dreptului internațional nu mai era, deci, un simplu sistem de organizare a libertăților, ci un sistem de reglementare a competențelor pentru fiecare stat. Funcția primară și originară a dreptului internațional, spunea Kelsen, este de a determina diferitele domenii de validitate a ordinilor juridice statale într-un mod de garantare a coordonării în sistemul juridic universal [3].

În teritoriul său, statul se comportă în mod normal ca un suveran, iar ansamblul competențelor sale sunt tradițional desemnate prin formula „suveranitate teritorială” [4].

Doctrina juridică internațională definește suveranitatea prin raportarea conceptului la criteriile de exclusivitate, autonomie și plenitudine a competenței politice. **Exclusivitatea competențelor** semnifică faptul că

doar autoritatea națională stabilită în mod constituțional are dreptul să vorbească în numele poporului său și să angajeze semnătura statului său. De asemenea, autoritățile naționale sunt unicele autorizate să execute acte de constrângere asupra persoanelor și bunurilor aflate pe teritoriul lor. Orice acțiune de această natură, realizată de un alt stat, ar însemna nerespectarea suveranității și i-ar angaja răspunderea în fața instanțelor juridic-ționale internaționale. Unii autori afirmă că exclusivitatea competențelor statale își găsește expresia cea mai concretă în materia teritorială [5]. În practică, exclusivitatea competențelor statului se manifestă prin dreptul său de a închide frontiera de stat, prin interdicția survolurilor asupra teritoriului pentru anumite companii aeriene.

Autonomia presupune că actele constituționale și legale ale autorităților statelor suverane sunt prezumate conform regulilor aplicabile față de asemenea acte, deoarece nu poate fi contestată libertatea poporului de a-și alege regimul său politic, economic și social. Pentru aceleași motive, fiecare stat dispune de dreptul de a încheia relații pașnice cu alte state, de a contracta cu ele, de a se supune astfel în mod liber regulilor de drept comun. Un stat suveran nu poate fi limitat decât prin dreptul pe care l-a acceptat. El poate, prin urmare, să iasă în orice moment dintr-un tratat internațional dacă respectă modalitățile de denunțare prevăzute. De asemenea, un stat poate refuza să semneze un tratat internațional dacă simte că interesele sale sunt amenințate. Acesta este cazul Israelului, care, neaderând la Tratatul cu privire la neproliferarea armamentului nuclear, consideră că securitatea sa, într-o lume percepută ca ostilă, poate justifica recurgerea la mijloacele nucleare.

În final, ideea de **plenitudine** acordă fiecărui stat dreptul de a exploata în mod liber resursele sale naturale aflate în teritoriul său. Dreptul internațional îi garantează atât inviolabilitatea frontierelor sale, precum și aderarea la organismele internaționale în baza principiului nediscriminării și reciprocității avantajelor. Statele membre ale Organizației Națiunilor Unite (ONU) beneficiază în așa mod de egalitate suverană. Fiecare în parte, oricare ar fi dimensiunea și ponderea sa politică, dispune de același număr de voturi. Anume din acest motiv statele în curs de dezvoltare sunt apărătorii vigilenți ai principiului de suveranitate care le furnizează posibilitatea de negociere în cadrul ONU, ce este net superioară potențialului lor real [6].

Distinsă de suveranitatea internă, suveranitatea internațională a statului este relativă din moment ce se compune împreună cu alte suveranități echivalente, iar egalitatea suverană a statelor membre, vizată de art.2 paragraful 1 din Carta ONU ca o recunoaștere a dreptului pozitiv, fixează compatibilitatea ei cu dreptul internațional de care este intrinsec legată. Mai mult ca atât, a vorbi despre concurența suveranității egale în cadrul internațional înseamnă a remarca coexistența pluralității ordinilor juridice naționale și corolarul lor, ordinea juridică internațională, reflecție a caracteristicilor suveranității de stat de a fi internă și internațională, punând astfel problema identificării caracterului specific al ordinii juridice internaționale, precum și a fundamentului juridic al acestui drept [7].

În același timp, „*suveranitatea teritorială*” este o expresie mai degrabă comodă decât exactă: competențele statului decurg din suveranitatea asupra teritoriului; ele sunt manifestări sau consecințe, nu și conținut. Totodată, expresia are meritul de a accentua că asemenea competențe nu pot fi exercitate decât datorită exclusivității jurisdicției statului asupra propriului teritoriu și că, corelativ, aceste competențe sunt cele mai vaste, cele mai importante pe care dreptul internațional le recunoaște unui stat. În sentința sa din 16 noiembrie 1957, în *cazul Lac Lanoux*, Tribunalul arbitral a exprimat reușit această idee: „*Suveranitatea teritorială joacă rolul unei prezumpții. Ea trebuie să prevaleze asupra tuturor obligațiilor internaționale, indiferent de sursa lor*”. La fel, în anul 1949 Curtea Internațională de Justiție, în hotărârea sa din anul 1949, s-a exprimat pe marginea *cazului strâmtorii Corfu*: „*Între statele independente, respectarea suveranității teritoriale este o temelie esențială a raporturilor internaționale*”. Pentru a defini suveranitatea teritorială, nu este suficient doar a expune caracteristicile sale generale. Coexistența mai multor state obligă să-i fie precizat câmpul de aplicare geografică. În fond, modalitățile juridice de delimitare a sferelor respective de jurisdicție teritorială a statelor rezultă în mod necesar și direct din egalitatea suverană a statelor [8].

Dacă suveranitatea limitează câmpul de aplicare a dreptului internațional păstrând un domeniu propriu de competențe a statului, acesta trebuie, respectiv, să respecte anumite obligații. Recunoașterea internațională a suveranității unui stat implică faptul că acesta respectă scrupulos suveranitatea altor state. Nici o imixtiune unilaterală nu poate fi justificată. Recunoașterea permite, de asemenea, statelor suverane să accepte, în caz de conflict juridic, o anumită superioritate a dreptului internațional asupra dreptului intern, chiar dacă regula națională este anterioară. Franța și-a modificat, în anul 1992, Constituția înainte de ratificarea Tratatului de la Maastricht; a făcut-o pentru a evita orice conflict de interpretare. În numele aceluiași principiu, un stat

suveran care se angajează la semnarea unui tratat internațional trebuie apoi să-și respecte cuvântul dat și obligațiile prevăzute în tratat.

Dreptul internațional nu are ca unic rol limitarea unei libertăți originare și inalienabile a statelor; din contra, orice putere statală derivă dintr-o autorizație a dreptului internațional cu privire la, cel puțin, necesitățile comunității internaționale. Această alegere nu decurge din metodele empirice. Ea rezultă din dorința de a compila noțiunea de suveranitate cu cea de existență a ordinii juridice obiective. Funcțiile esențiale, dependente de ideea dreptului, nu pot depinde de voința statelor, însă trebuie să le fie superioare. De aici decurge necesitatea unui drept superior ordonat interesului general. Nu se exclude faptul că producerea unui drept pozitiv (subordonat) relevă voința suverană a statelor. Necesitatea în vârf, libertatea la bază – aceasta este deviza respectivei concepții. Putem aborda în diferite moduri problema, însă este unicul mijloc care permite dreptului internațional să fie o veritabilă ordine juridică. În acest fapt și este rațiunea alegerii. După cum vedem, interdicția abuzului de drept asigură un nivel de exercitare a numeroaselor prerogative concrete ale statului cu privire la minimul exigențelor interesului comun pe care ordinea juridică trebuie să-l protejeze dacă nu vrea să periclitizeze scopurile sale principale [9].

Cu referire la suveranitatea teritorială, fiind menționate mai sus trăsăturile sale principale, și anume – plenitudinea și exclusivitatea, constatăm că de practica statelor sunt afirmate și anumite limitări exprese la acest capitol. Astfel, competențele statului sunt limitate prin raporturile de vecinătate. Regulile dreptului intern trebuie să fie conciliate cu regulile pertinente de drept internațional (dreptul cutumiar). Dreptul internațional public creează, în așa mod, un gen de competențe interdependente.

Competența este, prin urmare, și o noțiune *finalistă*: ea este exercitată, bineînțeles, pentru interese particulare (naționale), însă, de asemenea, în beneficiul și cu privire la scopurile de interes general. Buna-credință a resimțit gravitația; ea se anexează aspirațiilor comunitare. Ea garantează că exercitarea puterii juridice nu va fi capabilă să deturneze finalitățile pentru care a fost concepută. În scopul protejării intereselor comune și superioare, a căror necunoaștere riscă să aducă atingere înțelegerii din cadrul societății, buna-credință poate interzice exercitarea unui drept sau a unei libertăți acolo unde unui interes limitat îi corespunde un prejudiciu disproportionat pentru un alt subiect sau pentru întreaga colectivitate. Acesta este nucleul interdicției abuzului de drept și al exercitării rezonabile a competențelor care se prezintă ca o concretizare a principiului bunei-credințe [10]. Iar principiul bunei-credințe, la rândul său, se află la baza ordinii juridice internaționale și se prezintă drept o condiție indispensabilă realizării conforme a competențelor statelor în viața internațională contemporană.

Referințe:

1. Nguyen Quoc Dinh, P. Daillier, Alain Pellet. Droit international public. 6-e édition. - Paris: L.G.D.J., 1999, p.458.
2. Kolb R. La bonne foi en droit international public. Contribution à l'étude des principes généraux de droit. - Paris: Presses Universitaires de France, 2000, p.395.
3. Ibidem.
4. Nguyen Quoc Dinh, P. Daillier, Alain Pellet. Droit international public. 6-e édition. - Paris: L.G.D.J., 1999, p.458.
5. Dupuy R. Le droit international. - Paris: Presses Universitaires de France, 1986, p.36.
6. Boniface P. Dictionnaire des relations internationales. - Paris: HATIER, 1996, p.299-300.
7. Pivniceru M. Drept internațional public. Ed. a 2-a. - București: Hamangiu, 2006, p.33.
8. Nguyen Quoc Dinh, P. Daillier, Alain Pellet. Droit international public. 6-e édition. - Paris: L.G.D.J., 1999, p.459-460.
9. Kolb R. La bonne foi en droit international public. Contribution à l'étude des principes généraux de droit. - Paris: Presses Universitaires de France, 2000, p.396-397.
10. Ibidem.

Prezentat la 21.06.2012